

2. Техніка вокалу та гітарної гри в музичному виконанні. К. : Музична педагогіка України, 2020.
3. Гітарна гра та вокальний вираз: сучасні підходи у виконанні. К., 2017.

Орлова Наталія,

викладачка музичного відділення
Полтавської міської школи мистецтв
«Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко,

Сиволап Зоя,

викладачка музичного відділення
Полтавської міської школи мистецтв
«Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко,

Абрамов Дмитро,

викладач музичного відділення
Полтавської міської школи мистецтв
«Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко (м. Полтава)

ОСНОВНІ ПИТАННЯ В РОБОТІ З УЧНЯМИ НАД КАНТИЛЕНОЮ

***Анотація:** У статті розкрито особливості роботи педагога-піаніста з учнями над кантиленою, розглянуто природу явища, схарактеризовано методи і прийоми роботи над виразністю виконання мелодії, кантиленного звучання.*

***Ключові слова:** кантилена, мелодія, звук, звуковедення, співучість, розвиток, внутрішній слух.*

***Постановка проблеми.** Кантилена означає «наспівна пісня». Ми ж, стосовно до нашого інструменту, розуміємо її як мистецтво співу на роялі. Наш інструмент не створений для кантилени, як людський голос або струнний інструмент. Тому ми пристосуванням і уявленням намагаємося подолати недоліки у звуковидобуванні. Оскільки спів відбувається проспівуванням мелодії, яка виражає кантилену, то мова і піде про вміння*

чути і виконувати мелодію.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розбирати на певних прикладах роботу над кантиленою, коротко зупинимося на заняттях з початківцями, бо це свого роду абетка, той фундамент, на якому будується все наступне. Вже перші вправи, які ми даємо маленьким учням з метою познайомити їх з клавіатурою та відчутти вільний дотик, несуть у собі певну слухову задачу. Взяв звук, учень навіть самий маленький, може почути звук не тільки в момент взяття, але і його продовження – затухання. Тому початкові вправи повинні включатиме тільки четвертинні ноти, а й половинні та цілі.

Необхідною умовою кантиленного співу є плавний перехід одного звука в інший. Легато – поняття не стільки фізичне, скільки інтонаційне, головне – не вміння не зняти пальця поки не торкнеться клавіши наступний, а вміння чути звуки в русі та в поєднанні один з одним.

Може бути так, що учень вірно робить легато пальцями, та плавності, наспівності мелодії не виникає. Це відбувається тому, що учень не відчуває спрямування мелодії, її опорних звуків, її руху. Його увага спрямована на фізичну дію – пов'язування звуків пальцями. І буває так, що при дуже зв'язній грі, мелодія сприймається більш легато. Це тому, що відчувається її рух. Тому і в кантилені спів охоплює ряд рухових звуків.

Робота над звуком є перш за все робота над його якістю, тобто співучістю. Співучість звука на фортепіано досягається особливим способом удару, точніше натиску клавіши. Не потрібно штовхати клавішу, не потрібно вдаряти по ній, а спершу «нащупати» її поверхню «приліпитися» до неї не тільки пальцем, но і всією рукою, а потім приймаючи її на кінчику довгого, мов би від ліктя тягнутогося пальця, поступово посилювати тиск, поки рука не «погрузиться» у клавіатуру до «дна». Цього способу трималися майже усі піаністи, які славилися вмінням співати на фортепіано. Кажучи про кантилену, ми собі уявляємо красу звучання, але в інший, більш важкий бік. Кантилена – поняття скоріше звуковедення, ніж звучання. Це мистецтво

викликати не окремий гарний звук, а мистецтво сполучення звуків у русі.

Кантилену здійснює мелодія, а слово мелодія вже само по собі містить поняття руху. Можливо викликати дуже гарні звуки, але, якщо вони не будуть поєднуватись, то кантилени не вийде. Що лежить в основі вміння співати на фортепіано мелодичну фразу? В основі його лежить володіння тим, що може бути названо «диханням» руки. Чи «дихає» рука піаніста в кантилені чути відразу вже по тому, як він «інтонує» перший широкий інтервал. Рука піаніста повинна «дихати» протягом усієї гри, повинна вміти взяти ряд звуків на одному «диханні», одним суцільним рухом. Виховання «дихаючої руки» – первинна задача викладача.

Якщо вірно відчутти направленість руху звуків – це і буде *кантилена*. Починати треба не з краси звучання, а з розвитку відчуття руху. Треба розвивати це відчуття на більш великому відрізку мелодії. Допомагає тут і динаміка. Вірна динаміка виникає тоді, коли музикант відчуває стрімку спрямованість звуків. Працюючи над кантиленою потрібно до всієї музики відноситись, як до мелодії, мелодизувати усе, що граємо, навіть етюди і гами.

Надзвичайно важлива у виконанні кантилени роль слуху. Необхідною умовою гри піаніста виявляється вміння слухати себе немовби осторонь, але головніше – вміти слухати наперед, заздалегідь уявляти собі музику. Робота над кантиленою потребує розвитку внутрішнього слуху (внутрішньо чути наступну ноту). Плавність і рівність невидима справа внутрішнього слуху.

Психологічний фактор має велике значення в навчанні. Адже саме робота над кантиленою відноситься відома теза: «прагнучі до недосяжного, досягаємо можливого». Саме головне знайти кульмінаційну точку. В пошуках її допомагає гра в швидкому темпі. Корисно програвати декілька разів фразу, уявляючи її середину – початком. Необхідно ще вміти об'єднувати декілька фраз в одну більшого масштабу з другою.

Добре допомагає в цьому підтекстовка мелодії. «Мертва» фраза відроджується після того, як підбереш до неї інтонаційно-підходящі слова. Артикуляція мелодії може бути різною, в залежності від характеру музики.

Головна ціль роботи над кантиленою – відчутти характер мелодії, зрозуміти її виразність та зміст, знайти виконавчу форму. Недобре, коли гра статична, безжиттєва, а мелодія грається по складах. Піаністу потрібно слухати і вокал, і скрипку, прагнучі до плавності, зв'язності, наспівності. Мелодія буде звучати наспівно, якщо в грі буде приймати участь вся рука і розкрита долоня. Необхідною умовою гри кантилени є відсутність фіксації та затискання.

Конкретно піаністичні задачі заключаються в пошуках характерного тембру звука, нюансів, фразування, темпу. Свідомо добиваючись кращої форми виконання, піаніст розкриває зміст та образ твору. Розвиток мелодії може також мати вид діалогу голосів.

Піаністу рідко приходиться мати справу тільки з мелодією. Супроводження потрібно вчити також окремо, як і мелодію, при цьому добиваючись такого виконання, щоб супроводження не «заглушало» мелодію, не мішало їй литися, співати.

Перше завдання педагога – розвивати здатність чути музику внутрішньо. Це виховується шляхом передчуття як необхідності внутрішнього чуття переходу від одного звука до іншого, заповнення внутрішнім слухом простору між ними. Ми часто говоримо: «звучить», «не звучить». Можна визначити «не звучить» так: звук поверховий, він без фарби, сірий. Звук повинен мати тембр, глибину. Смак до такого звука педагога і повинні прищеплювати учням.

Висновки. Отже, процес слухання кантилени має дві сторони: по-перше внутрішнє слухове уявлення музики, по-друге просте вміння слухати звучання інструменту. При виконанні усі завдання для слуху об'єднуються. Для роботи над кантиленою дуже важливим є слухання своєї гри в русі, в динаміці, в емоційно-насиченому виконанні.

Список використаних джерел

1. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001. 144 с.
2. Герасимович Д. Методика викладання гри на фортепіано. К., 1982. 110 с.
3. Каблова Т. Б. Методика навчання гри на музичному інструменті: навчальна програма. К., 2018. 16 с.
4. Шукайло В. Ф. Педалізація у професійній підготовці піаніста. Х., 2004. 36 с.

Павелко Юлія,

викладачка театрального відділення
Полтавської міської школи мистецтв
«Мала академія мистецтв»
імені Раїси Кириченко (м. Полтава)

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Анотація. У статті розглянуто проблему впливу мистецтва на розвиток особистості, складові процесу художнього навчання, розкрито необхідність творчої реалізації дитини в мистецькій діяльності.

Ключові слова: мистецтво, художня культура, особистість, розвиток, творчість.

Постановка проблеми. Актуальною проблемою сьогодення є пошук перспективних шляхів та виявлення ефективних умов, які будуть сприяти формуванню в підростаючого покоління системи спеціальних знань у різних галузях мистецтва, розвитку творчої активності та мислення, творчих здібностей, світоглядних орієнтацій, системи духовних цінностей.

Ступінь вивчення проблеми. Вплив мистецтва на розвиток особистості дитини досліджувався в працях багатьох науковців, педагогів, музикознавців, серед яких О. А. Комаровська, Л. М. Лобова, [1], О. А. Лавріненко, Л. М. Масол [3], О. М. Отич, О. П. Рудницька [2],